

Duhovni vođa – »čovjek Božji«

Prema crkvenim dokumentima

Mića STOJIC

Sažetak

Zadaća je Crkve u svim vremenima smoći snage živjeti upravo u tomu vremenu i govoriti jezikom toga vremena. Na taj način ljudi lakše razumiju bogatstvo koje im ona želi prenijeti. Nije se lagano odhrvati raznoraznim utjecajima. Pisac ovoga članka promatra borbu Crkve za svoju izvornost i za svoj suvremen govor na temelju suvremenih crkvenih dokumenata o duhovnom vođi. Ti su dokumenti dvojaki: govor Drugog vatikanskog sabora i govor posaborskog crkvenog učiteljstva. Oni pokazuju da je Crkva uspjela očuvati svoj duh i razumljivim jezikom progovoriti današnjem čovjeku.

Uvod

U suvremenoj katoličkoj duhovnosti prevladava mišljenje da je duhovni vođa »čovjek Božji«, odnosno da je on slika Božja, i to toliko više što više dopušta Duhu Svetom da ga promijeni.¹ Budući da je dopustio Duhu Svetom zahvatiti u svoj život, postaje »mističar«. Kao takav on nije samo duhovan, nego je duhovan u punom smislu te riječi. S pravom se može reći da je svjedok Božji, arhetip savršenog života, vođa koji svoju snagu crpe iz posebne milosti Božje kojom se očituje Duh Sveti, a ne iz ljudskog iskustva ili iz svoga životnog staleža.

Zadaća duhovnog vođe jest približiti ljudima »misterij«. Ovaj teološki pojam poglavito nam dolazi iz pavlovske teologije. On označuje spasiteljsko djelovanje trojedinoga Boga, djelovanje koje je započelo u Starom zavjetu, a svoju puninu doseglo u Isusu Kristu i u Crkvi poglavito u liturgijskim obredima. Drugi vatikanski sabor kaže da Crkva »otvara vjernicima bogatstvo kreposti i zasluga svojega Gospodina, da se tako ta otajstva na neki način u svako doba ponazočuju, kako bi vjernici mogli doći s njima u dodir i napuniti se milošću spasenja« (SC 102; usp. također 5., 6., 61., 83).

1 Usp. T. Goffi, »Uomo spirituale«, *Nuovo dizionario di spiritualità contemporanea* (uredio S. de Fiores i T. Goffi), Edizioni Paoline, Roma 1985., str. 1645–1646.

Crkva nikada nije gubila iz vida duhovno vodstvo, nazivajući ga izričito ovako ili nekim drugim sličnim riječima, ovisno o trenutnom teološkom mišljenju. Ponajbolje nam svjedoče o tome dokumenti koje je izdavala.

1. Drugi vatikanski sabor

Ovaj je sabor donio veliku preinaku crkvenog života. Mnogi koraci naprijed učinjeni su i na polju duhovnog vodstva. Istina je da nije donesen nijedan službeni dokument o duhovnom vodstvu, ali se to učenje na izravan ili neizravan način nalazi u mnogim saborskim dokumentima.

Učenje Drugoga vatikanskog sabora o duhovnom vodstvu želim izložiti prema predmetima saborskih rasprava.

1.1. Sav »narod Božji«

Jedno od ključnih mišljenja Drugoga vatikanskog sabora je da je Crkva »narod Božji«. Ovo mišljenje otvorilo je nove svjetonazore na kršćanski život. Kao kršćani svi smo jednaki pred Bogom (usp. *LG 32*). Jednako se to odnosi na onoga tko zauzima prvo mjesto i na onoga tko zauzima zadnje mjesto u Crkvi. Svaki član Crkve ima odgovornost biti svetim, biti drugima uzorom kršćanskoga života. To u sebe uključuje biti sposobnim za duhovno vodstvo, uzomajući pri tome osobito svoje osobno iskustvo. »Svima je dakle jasno da su svi vjernici, bilo kojeg staleža i stupnja, pozvani na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav. Po toj se svetosti i u zemaljskom društvu promiče humaniji način života« (*LG 40*).

Duh Sveti pomaže članovima naroda Božjeg posvetiti se i posvećivati druge. On se nalazi u svakome od njih kao u hramu. Njegova je zasluga da su oni narod Božji. To ne znači da ih zatvara drugima. Čineći ih narodom Božjim, istodobno ih otvara svim ljudima. Uz pomoć Duha Svetoga članovi naroda Božjega postaju kvasac koji iznutra oživljuje ovaj svijet i suobličuje ga Kristu. Postaju Božjim znakom i ulaze u zajedništvo s Presvetim Trojstvom (usp. *LG 4; AG 15*).

Prirodno je da putovi svetosti nisu jednaki za svakoga. Međutim »svatko prema svojim darovima i službama mora bez oklijevanja ići putom žive vjere koja budi nadu i djeluje po ljubavi« (*LG 41*).

Biskupi, kao prvi odgovorni u Narodu Božjem, moraju biti primjerom kršćanskog života. Ako je potrebno njihovo svjedočenje može biti opečaćeno i žrtvom njihova života. Svećenici još više dolaze u doticaj s mnogim ljudima. I oni moraju živjeti uzornim, svetim životom. Od đakona se zahtijeva da čine sve ono što je dobro za narod. Redovnici trebaju pripomoći u spasenjskom djelovanju Crkve. I laici su također pozvani na apostolski rad (usp. *LG 41; 43; AG 16; 18; CL 32*).

Svetost života ne postiže se u jednom danu. Treba je tražiti u slušanju Božje riječi, primanju sakramenata, u molitvi. Na taj način čovjek postaje Božjim prijateljem, ali u isto vrijeme i prijateljem svih onih koji ga okružuju.

ju. Posvećivanje samoga sebe ne može se dogoditi bez posvećivanja upravljenog prema drugima. »Stoga je znak pravoga Kristova učenika i ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu« (LG 42).

Netko tko je postao svetim ne može svoju svetost ostaviti za samoga sebe. Mora je svjedočiti kako drugim kršćanima, tako i nekršćanima. U tome mu može pomoći ljubav koja treba nalikovati ljubavi Isusa Krista. »Kršćanska se ljubav, uistinu, proteže na sve, bez obzira na rasu, socijalni položaj ili vjeru; ona ne očekuje nikakav probitak ili zahvalnost« (AG 12).

1.2. Zaređeni službenici

Zaređeni službenici u Crkvi imaju posebno mjesto. Drugi vatikanski sabor posvetio im je čitave dokumente.

1.2.1. Biskupi

Prema nauku Drugoga vatikanskog sabora biskupi su nasljednici apostola (usp. CD i GS 43). Kao takvi moraju se brinuti za narod Božji, moraju ga poučavati i upravljati njime. Po biskupima Crkva se otvara onima koji ne vjeruju. Odgovorni su za svjedočenje da se u Crkvi nalazi izvor snage za kojom žudi suvremeno doba. Duh će im Sveti pripomoći u tome (usp. CD 2; 12; GS 43). O ovome jasno govori rečenica iz CD: »Svoju apostolsku službu biskupi trebaju obavljati kao Kristovi svjedoci pred svim ljudima« (CD 11).

Iako je biskupska služba vrlo časna, to ne znači da su oni iznad drugih. Izabrani su između ljudi i stavljeni su na službu ljudima. Pred Bogom mole za druge, slave Gospodina. Trebaju se napregnuti da svi vjernici shvate što je moguće dublje što je Krist za njih učinio svojim odlaskom na križ. Također se trebaju posvetiti propovijedanju. »Kao učitelji savršenosti, neka se biskupi trude promicati svetost svojih prezbitera, redovnika i laika, i to prema posebnom zvanju svakoga od njih, imajući na pameti da su upravo oni dužni ljubavlju, poniznošću i jednostavnošću života davati primjer svetosti« (CD 15).

Sliku koju bi biskupi trebali dati o sebi trebala bi biti slika učinjena po zahtjevima suvremenog vremena. Ne žive oni izvan vremena, nego u njemu (usp. CD 16).

1.2.2. Svećenici

Narod Božji želi i zahtijeva čuti Božju riječ. Svećenici im je navješćuju s Božjim dopuštenjem. Oni su primili duhovnu vlast za izgradnju ljudi, za proglašenje Božjih događaja (usp. PO 4; 6).

Zahvaljujući svjedočenju svećenika članovi Crkve prepoznat će Božje djelovanje. Možda će netko od drugih članova Crkve zaželjeti postati navjesticom. Zadaća je svećenika da se mudro pobrinu o njima. Moraju ih poučiti tako da postanu sposobni preuzeti svoju odgovornost pred Bogom (usp. PO 11).

Kao i svi drugi prilikom svoga krštenja svećenici su postali slični Bogu i moraju ga tražiti čitava svog života. Krhki su, ali ovo ne znači da ne trebaju težiti prema svetosti. »Svećenici su za ovim savršenstvom dužni težiti s posebna razloga, jer oni – budući da se primanjem reda posvećuju Bogu na nov način – postaju živo oruđe Krista Vječnog Svećenika...« (PO 12)

Svetost postižu radeći u Kristovu Duhu i tražeći uvijek njegovu volju. Kada bi radili samo svojom snagom i sa znanjem stečenim tijekom školovanja, ne bi uspjeli. Prije svega svećenici trebaju biti ponizni, predajući Bogu same sebe i svoj rad (usp. PO 13; 15).

1.2.3. *Đakoni*

U saborskim dokumentima ne govori se mnogo o đakonima kao duhovnim vođama, kao ni o čitavoj njihovoj ulozi. Najizričitiije naučavanje o njima nalazi se u LG 41. Zajedno s drugima moraju se zaputiti prema svetosti. Njihova živa vjera treba buditi nadu, te trebaju raditi u ljubavi. Đakoni su službenici Kristova misterija i misterija Crkve. Njihovo vladanje treba biti takvo da je čisto od bilo kakve prljavštine. Njihov rad treba biti ispunjen dobrotom da tako svjedoče prisutnost Božju u svome životu.

1.3. *Redovnici*

Život se redovnika treba odvijati prema evanđeoskim savjetima. Njih su privukle riječi i primjer Isusa Krista koji je pravi uzor prema kojemu treba ići. Zahvaljujući svjedočenju redovnika Crkva je u današnjem svijetu o sebi mogla dati sliku da je slična Kristu (usp. PC 1–2; AG 40; LG 44).

Evanđeoski su savjeti odgovor na Božji poziv. Redovnici žele živjeti samo za Boga. Zbog toga su se udaljili od svakoga grijeha. »Cijeli su svoj život stavili na raspolaganje njegovoj službi. To im daje neku posebnu posvetu, a ta ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti, koju potpunije izražava« (PC 5). Božja riječ je za njih glas koji moraju neprestano slušati. Bog mora biti sve za njih. Svoj život trebaju provoditi tako da se vježbaju u svakoj kreposti (usp. PC 5).

Posvetiti se Bogu ne znači da treba zaboraviti sve ostalo. Njihov je duhovni život također posvećen dobru Crkve. Moraju nastojati ukorijeniti i osnažiti kraljevstvo Božje u dušama u svim dijelovima svijeta (usp. LG 44; PC 5). »Stoga članovi bilo koje ustanove, jer prije svega i samo Boga traže, trebaju spojiti kontemplaciju, po kojoj se umom i srcem s njime sjedinjuju, s apostolskom ljubavlju koja ih goni suradnjom se uključiti u djelo otkupljenja i širenja kraljevstva Božjega« (PC 5).

U svim svojim životnim dobima trebaju živjeti s Kristom. On će im dati ljubav prema drugima da bi se svijet spasio i Crkva izgradila. Svetost prema kojoj teže nalazi se u Svetom pismu i u izvorima kršćanske duhovnosti (usp. PC 6).

Redovnici žive u zajednicama, u raznim institutima. Ima ih i takvih u kojima se redovnici posvećuju samo molitvi. Njihova je važnost velika. Ne samo da daju svjedočanstvo života življenog u svetosti usred kršćana, nego i usred nekršćana (usp. *AG* 40). Crkva podupire njihovo utemeljivanje. »Oni prinose Bogu izvrsnu žrtvu hvale, a narod Božji rasvjetljuju bogatim plodovima svetosti, primjerom ga potiču i otajstvenom apostolskom plodnošću promiču njegov porast« (*PC* 7).

Drugi su se instituti više posvetili apostolatu. To čine u ime Crkve. Čitav im je život prožet time. Moglo bi se reći da su u neprestanom doticaju s Bogom. »Članovi u prvom redu trebaju odgovoriti svom pozivu – to jest nasljeđovati Krista i služiti samom Kristu u njegovim udovima – zbog toga njihova apostolska djelatnost treba proizlaziti iz intimnog jedinstva s njim. Odatle raste i ljubav prema Bogu i bližnjemu« (*PC* 8).

Drugi vatikanski sabor jasno zaključuje o redovnicima: »Neka svi redovnici svojom cjelovitom vjerom, ljubavlju prema Bogu i bližnjemu, ljubavlju prema križu i nadom u buduću slavu šire po cijelom svijetu Kristovu dobru vijest, da svi vide njihovo svjedočanstvo i slave Oca našega koji je na nebesima (usp. *Mt* 5, 16)« (*PC* 25).

1.4. *Laici*

Niti zaređeni službenici, niti redovnici ne mogu svjedočiti Krista i upravljati druge prema njemu u prostorima gdje se kreću i djeluju laici. Ovo naše vrijeme ne odbacuje njihovo djelovanje, nego ga preporučuje (usp. *AA* 1; 13; *GS* 43).

Drugi vatikanski sabor definira djelovanje laika koji se naprežu svjedočiti Krista, definira njihov apostolat. Oni provode taj apostolat pomažući Crkvi u evangeliziranju i posvećivanju ljudi. »Kako je položaju laika vlastito da žive posred svijeta i svjetovnih poslova, to su oni od Boga pozvani da, ražareni kršćanskim duhom, vrše svoj apostolat u svijetu poput kvasca« (*AA* 2).

Da bi bili djelotvorni u svome apostolatu, moraju svjedočiti svojim životom. Naše je vrijeme veoma uvjetovano materijalizmom. Laici, nausprot tomu, trebaju svjedočiti život i evanđeoske vrijednosti. Na njima je podržavati jedinstvo ljudske obitelji (usp. *AA* 6; 16; 27; 31; *GS* 43). »Samo svjedočanstvo kršćanskog života i dobra djela koja su izvršena vrhunaravnim duhom imaju moć privući ljude k vjeri i Bogu« (*AA* 6).

Vjera im daje ono svjetlo koje ih čini »svjetlom svijeta«. Čitav njihov život treba biti u suglasju s ovom vjerom. S njom oni žive božanski misterij stvaranja i spasenja. Duh ih Sveti pokreće ljubiti Boga, ljubiti svijet i druge (usp. *AA* 16; 29). »(...) laici neka u obiteljskom, profesionalnom, kulturnom ili društvenom životu traže više razloge djelovanja u svjetlu vjere i neka to drugima u danoj zgodi očituju, svjesni da su na taj način suradnici Boga stvoritelja, otkupitelja i posvetitelja, i da ga tako slave« (*AA* 16).

Ako su puni ljubavi, mogu otvoriti srca braće i sestara s kojima svakodnevno žive (usp. AA 4; 16). »Jednom riječju, laici trebaju svoj život prožeti ljubavlju i djelima je izražavati prema svojim sposobnostima« (AA 16). Svha života jednoga kršćanina nije samo u osobnom samoostvarenju. U događajima koji se zbivaju treba tražiti Kristovu volju (usp. AA 4).

Duh Sveti je ona snaga koja potiče laike da prihvate apostolat u Crkvi. On vjernicima daje posebne darove za izgrađivanje Crkve u ljubavi. U slobodi Duha Svetoga svaki kršćanin ima zadatacu poslužiti se ovim darovima za svoje osobno dobro i za dobro Crkve. Na pastirima je procjenjivati ove darove (usp. AA 1; 3; 33). »Očit je znak te mnogostruke i urgentne nužde djelovanje Duha Svetoga koji laike danas sve više čini svjesnima vlastite odgovornosti te ih svuda potiče na službu Kristu i Crkvi« (AA 1).

2. Posaborsko učiteljstvo

Recimo odmah da nema neke velike novosti. Posaborsko učiteljstvo naučava nauk Drugoga vatikanskog sabora. Metoda moga izlaganja je više–manje ista kao i u prethodnoj podjeli. Razlog je tomu sličnost oblika u kojemu je obrađivana ista materija.

2.1. Bogoslovi

Postavlja nam se zacijelo odmah pitanje mogu li ili ne mogu bogoslovi biti duhovni vođe; u crkvenim se, naime, dokumentima kaže da oni trebaju duhovnog vođu. Odgovorimo u suglasju sa samim dokumentima: »Da«. Istina je da će bogoslovi jednoga dana biti bolji duhovne vođe, ali to već mogu biti u bogosloviji, ako, dok se približuju svome ređenju, izražavaju one duhovne darove koje su poprimili u prethodnim razdobljima. Duhovni vođe im trebaju pomoći da još više razviju svoje sposobnosti.

S posebnom pozornošću bogoslovi se moraju posvetiti razvijanju svoga duhovnog života u svim njegovim oblicima. To znači u ljudskom smislu i u onom kršćanskom, krsnom smislu. Njihova je zadaća postati drugi Krist.² »Bogoslovski odgoj ima zadaću oblikovati pastire duše po primjeru Isusa Krista, svećenika i pastira. Ova odgojna namjera pretpostavlja i uključuje da se u isto vrijeme kod njih razvija ljudski, kršćanski i svećenički odgoj.«³

Postati sjedinjeni s Bogom, znači ući u misterij. Zbog toga treba imati čisto srce. Samo će ono biti sposobno davati svjetlo koje će obasjati čitav svijet. Očišćeno srce je preobraćeno srce. Čovjek nasljeduje Boga i postaje sli-

2 Usp. Sveta kongregacija za katolički odgoj, *Ratio fundamentalis*, 6. 1. 1970., br. 44–45; EV/3, 1872–1873; Pavao VI., Enciklika, *Summi Dei Verbum*, 4. 11. 1963., br. 70; EV/2, 63–84.

3 Sveta kongregacija za katolički odgoj, *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale*, 11. 4. 1974., br. 17; EV/5, 231.

čan njemu.⁴ »Neka neprestano nastoje postići okus zajedničkog života s Kristom raspetim i čistoću srca.«⁵

Krist se molio. Prema njegovu primjeru i njegovim savjetima trebali bi to činiti i bogoslovi. Iz toga proizlazi i učvršćuje se ljubav prema Bogu i prema bližnjemu. Bogoslov tako pomaže spasenje svijeta i izgradnju Crkve. Nalikuje Isusovu učeniku u dvorani Posljednje večere. Postaje sposobnim uzeti svoj križ.⁶ »Vrlo je potrebno da onaj tko želi zajedno s raspetim Kristom sudjelovati u izgrađivanju njegova tijela nauči ne samo primiti, nego ljubiti križ i da, s radosnim i pastoralnim duhom, preuzme na sebe sve terete koji se traže za ispunjavanje misije apostolata.«⁷

Bogoslovi su pozvani pohađati školu »nadnaravne kontemplacije«. U svjetlu Duha Svetoga trebaju tražiti sjedinjenje s Bogom. Nakon što su se povezali s njim, postat će pravi veleposlanici njegove Riječi. Shvatit će što nam je dao Krist.⁸ »Stavljajući se u prisutnost Božju u Kristu, bogoslov neka zavoli meditirati objavljenu riječ, ili sam ili u skupini, pokušavajući je primijeniti na svakodnevne okolnosti.«⁹

2.2. Zaređeni službenici

Jedan od prvih izričaja koji se odnosi na njih jest taj da su oni pozvani svjedočiti Isusa svima onima s kojima dolaze u doticaj. Oni štite Isusovu poruku od mode i od sterilnog okamenjivanja. U sebi nose nadu konačnog susreta sa živim Bogom. Drže živom vjeru naroda Božjeg da je on izabrani rod, navješćujući u isto vrijeme svojim životom evanđeosku poruku.¹⁰ »Crkveni službenik neka, dakle, nauči umjetnost duhovnog vodstva, »umjetnost nad umjetnostima« (Ivan Pavao II.) u onoj mjeri u kojoj se on sam napreže, slijedeći put svetosti, proniknuti misterij Trojedinog Boga i živjeti prema Svetom pismu.«¹¹

Potrebno je da zaređeni službenici odgoje crkvenu zajednicu u vjeri. Svu svoju snagu trebaju upregnuti u izvršenje ove nakane. Na taj se način oblikuje prava kršćanska zajednica sposobna nositi u sebi misionarski duh i duh katoličkog univerzalizma.¹² »Njihov nauk i njihovi savjeti, dakle, moraju biti

4 Usp. Sveta kongregacija za sjemeništa i univerzitetski odgoj, *Doctrina et exemplo*, 25. 12. 1965., br. 7; EV/2, 507; *Summi Dei Verbum*, br. 80.; *Ratio fundamentalis*, br. 55.

5 *Ratio fundamentalis*, br. 55.

6 Usp. *Ratio fundamentalis*, br. 57; *Doctrina et exemplo*, br. 39.

7 *Ratio fundamentalis*, br. 49.

8 Usp. *Doctrina et exemplo*, br. 7; *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale*, br. 78; *Summi Dei Verbum*, br. 83.

9 *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale*, br. 78.

10 Usp. Papinsko vijeće za laike, *I sacerdoti nelle associazioni di fedeli. Identità e missione*, 4. 8. 1981. br. 23; 39; 48; EV/7, 1316; 1347; 1373.

11 *I sacerdoti nelle associazioni di fedeli*, br. 47.

12 Usp. Ivan Pavao II., *Esortazione Apostolica, Catechesi tradendae*, 16. 10. 1979., br. 64; EV/7, 1913; *Ratio fundamentalis*, br. 3.

uvijek u punom suglasju s autentičnim crkvenim učiteljstvom. Na taj način pomoći će Božjem narodu oblikovati pravi osjećaj za vjeru koju će poslije primijeniti u svom svakodnevnom životu.«¹³

Razvijajući svoju djelatnost, zaređeni službenici postaju uzorom stada. Svima onima s kojima dolaze u doticaj predstavljaju sliku jedne uistinu svećeničke i pastirske službe. Svima daju svjedočanstvo života i istine. Isto se tako moraju zauzeti u traženju onih koji su napustili Crkvu. »Zahvaljujući njihovu neumornom radu Crkva kao univerzalni sakrament spasenja svijetlit će pred svima i postat će znak prisutnosti Božje u svijetu.«¹⁴

Ukratko: zaređeni službenici posvećuju narod Božji. Svima navješćuju evanđelje Božje uvodeći ih u njegovu slavu. Otkrivaju misterij Kristov onima koji im se približe. Diješe sakramente i pripravljaju vjernike na Gospodinov dolazak.¹⁵ »Propovijedanje, dakle, treba biti dopunjeno službom posvećivanja pomoću kojeg svećenik, predstavljajući Krista, sudjeluje u izgradnji Crkve.«¹⁶

Budući da svjedoče Boga, oni su, dakle, njegovi suradnici. Ulaze u njegovu ljubav i prenose ga drugima riječima i djelima. »Ovo vrijeme u kojemu živimo pruža crkvenom djelatniku, s većom važnošću nego u prijašnjim razdobljima, milost i mogućnost potaknuti, ponajviše kod laika, zanos prema slijedećem zadatku: sudjelovati u Božjem spasenjskom djelovanju.«¹⁷

2.3. Redovnici

Živjeti kao redovnik ne znači živjeti za samoga sebe, nego živjeti za drugoga. Njegova je zadaća pružiti pomoć današnjim ljudima u molitvi i u duhovnom životu.¹⁸

Redovnik se posvećuje Bogu. Slijedi ga preuzimajući na sebe zadaću povezati se na poseban način s misijom Crkve. Postaje tako učitelj vjere i duhovni vođa koji se upinje otvoriti drugima put prema Bogu.¹⁹ »Iz ovoga jasno proizlazi da je redovnički život poseban način sudjelovanja u sakramentalnoj prirodi naroda Božjega.«²⁰

Svaki redovnik morao bi gajiti pozornost život u Duhu Svetomu. S njim u srcu može se bolje slušati Božja riječ, razumjeti ono što on kaže. U unutarnjosti počinje izvirati molitva kao poseban dar. Redovnik se s većim darom daje na ispunjenje osobnog poslanja. Sav se daje na služenje pun poizno-

13 Ivan Pavao II., *Esortazione Apostolica, Familiaris consortio*, 22. 11. 1981., br. 73; EV/7, 1754–1758.

14 *Ratio fundamentalis*, br. 3.

15 Usp. *Ratio fundamentalis*, br. 3.

16 *Ratio fundamentalis*, br. 3.

17 *I sacerdoti nelle associazioni di fedeli*, br. 10.

18 Usp. Sveta kongregacija za redovnike i svjetovne institute, Sveta kongregacija za biskupe, *Mutuae relationes*, 14. 5. 1978., br. 25; EV/6, 648; *Catechesi tradendae*, br. 65.

19 Usp. *Mutuae relationes*, br. 10.

20 *Mutuae relationes*, br. 10.

sti²¹. »Svatko prema svojoj osobnoj ulozi treba biti znak i sredstvo bilo sjedinjenja s Bogom, bilo spasenja svijeta.«²²

Iskustvo Boga temelj je u životu redovnika. To iskustvo trebaju poboljšati i pokazivati u svome djelovanju. Ono im pomaže lakše svjedočiti Boga koji je živ.²³ »Posvećivanje onih koji obećaju redovničke zavjete upravljeno je poglavito prema tome da oni svijetu ponude vidljivo svjedočanstvo neistraživog Kristova misterija, ukoliko ga oni u sebi uistinu predstavljaju...«²⁴

Unutarnjost i djelovanje redovnika moraju se međusobno prožimati. S jedne strane pozvani su na svetost, s druge strane Crkva ih poziva na apostolat. Ako uspiju povezati i jedno i drugo, bit će uistinu sposobni ispuniti Božje nacrt²⁵.

2.4. *Laici*

Mnogo se govorilo i mnogo se govori o pozivu zaređenih službenika i redovnika. Međutim, Bog zove i laike. Laik je krštenjem sjedinjen s Kristom i započinje osobni odnos s njim. Svaki bi laik trebao biti toga svjestan, trebao bi znati da se Bog zanima za njega i da ga zove po imenu.²⁶ »Otac upravlja poziv, izražava se preko Krista koji vjernicima posreduje Duha Svetoga; Duh Sveti, pak, vjernike čini sposobnima odgovoriti potpuno na božanski zov. Kršćanski je poziv, dakle, sudjelovati u zajedništvu ljubavi Presvetog Trojstva.«²⁷

Laik bi, ne manje od drugih u Crkvi, trebao biti svet. Ovo je najznačajnija dimenzija koju on može steći u životu. Ona preoblikuje njegov život u poseban poziv u krilu Crkve. Sve ono što svakodnevno čini uzdiže se prema Božjem spasenjskom planu. Naravno, svatko to čini na svoj način, ali svi zajedno imaju isto poslanje: svjedočiti Boga.²⁸ »Ovakav poziv zahtijeva nadvladavanje rastavljenosti života i vjere. Punina ljubavi uključuje cjelokupnost. Nijedan vid svakodnevnog života ne može ostati tuđ njezinom dinamizmu koji teži prema slavi Trojstva i prema potpunom dobru svih ljudi.«²⁹

21 Usp. *Mutuae relationes*, br. 4; Sveta kongregacija za redovnike i svjetovne institute, *Vita e missione dei religiosi*, 12. 8. 1980., br. 17; EV/7, 524.

22 *Mutuae relationes*, br. 4.

23 Usp. *Mutuae relationes*, br. 10; *Vita e missione dei religiosi*, br. 17.

24 *Mutuae relationes*, br. 10.

25 Usp. *Mutuae relationes*, br. 4; *Vita e missione dei religiosi*, br. 17.

26 Usp. Biskupska sinoda (Generalno tajništvo), *Instrumentum laboris*, 22. 4. 1987., br. 16; EV/10, 1626–1627; Ivan Pavao II., apostolska pobudnica, *Cristifideles laici*, Edizioni Paoline, Rim 1989., br. 13.

27 *Instrumentum laboris*, br. 16.

28 Usp. *Cristifideles laici*, br. 16–17; Sacra congregazione per i religiosi e gli istituti secolari, *Gli istituti secolari*, 6. 1. 1984., br. II. 3; EV/9, 582; *Instrumentum laboris*, br. 35; Sacra congregazione per l'educazione cattolica, *Il laico cattolico testimone della fede nella scuola*, 15. 10. 1982., br. 7; EV/8, 305.

29 *Instrumentum laboris*, br. 35.

Imati nešto, u isto vrijeme to znači prenositi ga drugome. Laici koji su pronašli Boga trebali bi se napregnuti prenijeti ga drugima. Odgovorni su za svijet koji ih okružuje. Iz njihova života drugi bi trebali vidjeti u što oni vjeruju i koji su temelji njihove vjere.³⁰ »... jedan kršćanin ili skupina kršćana, u krilu ljudske zajednice u kojoj žive, očituju sposobnost shvaćanja i prihvaćanja, zajedništvo života i iste sudbine s drugima, solidarnost u poslovima svih za sve ono što je dostojno i dobro.«³¹

Svjedočanstvo života utemeljeno je na svjedočanstvu vjere. Ona prosijava u laiku i čini od njega živog svjedoka. Vidi se da vjerovati u Boga nije ideologija, nego život.³² »Temelj čitave duhovne zgrade sastoji se u živom duhu vjere. To je ona vjera koja hrani ljubav i uvijek je spremna žrtvovati se za službu Bogu i čovjeku. Ona će držati živom nadu koja nikada neće biti opovrgnuta.«³³

3. Zaključak

Drugi vatikanski sabor i posaborsko učiteljstvo izravno su govorili o duhovnom vodstvu. Promislimo ukratko njihove zaključke da bismo se uveli u njihovo shvaćanje duhovnog vođe kao »čovjeka Božjeg«.

Jedan od rezultata Drugog vatikanskog sabora, koji je mnogo utjecao na duhovno vodstvo, jest da je postavio čovjeka u kontekst njegova okoliša. Čovjek može dijalogizirati sa svojim Stvoriteljem preko stvorenja. Ova je postavka promijenila pojam duhovnog vodstva. Danas se, za razliku od prije kada se naglašavalo duhovno vodstvo pojedinca, počinje cijeniti vodstvo skupina i zajednica.³⁴

Duhovno je vodstvo živo preporučeno. Najprije se preporuča u sjemeništima manjim i većim, zatim među redovništvom. Prezbiteri bi naročito trebali cijeniti duhovno vodstvo.³⁵ Na žalost, vrlo se malo govori o duhovnom vodstvu laika, iako su oni zauzeli veliku ulogu i značenje u životu Crkve.

Duhovni vođa ne postaje se dekretom ili samo željom. Da bi se postalo duhovnim vođom, treba se pripremiti na to. Ta priprava trebala bi biti brižljiva i polagana (usp. *PC* 18).

30 Usp. Pavao VI., Apostolska pobudnica, *Evangelii nuntiandi*, 8. 12. 1975., br. 21–22; 41; EV/5, 1613–1614; 1634; *Cristifideles laici*, br. 14.

31 *Evangelii nuntiandi*, br. 21.

32 Usp. *Il laico cattolico testimone della fede nella scuola*, br. 32; 40; Sveta kongregacija za evangelizaciju, *Notre temps*, 17. 5. 1970., EV/3, 2511; 2530.

33 *Notre temps*, EV/3, 2530.

34 Usp. Struss, J., »Direzione spirituale«, *Dizionario enciclopedico di spiritualit*, a cura di Ermanno Ancilli, 3 voll., Citt Nuova, Roma 1990., I., 795.

35 Usp. J. Struss, »Direzione spirituale«, 799; Mercatali, A. – Giordani, B., *La direzione spirituale come incontro di aiuto*, La Scuola Editrice – Brescia, Ed. Antonianum – Roma, 1987., 50–51.

U takav kontekst postavljeno je mišljenje o liku duhovnog vođe kao »čovjeka Božjeg«. Nema na žalost ni jednog izravnoga govora o tome. Drugi vatikanski sabor i posaborsko učiteljstvo nastojeći povezati duhovno vodstvo sa životom i suvremenim mišljenjem, pomalo su zanemarili taj dio duhovnog vodstva. Međutim, neizravno ovaj je pojam prisutan u mnogim govorima. Moguće je, stoga, ponešto zaključiti.

Duhovni vođa može biti svaki član naroda Božjeg: zaređeni službenici, redovnici, laici. Vršiti i razvijati svoju osobnu ulogu u Crkvi znači pritieloviti se Bogu, postati onaj tko je znak i vođa drugome prema Bogu.

Zaređeni su službenici prvi pozvani pripraviti se biti duhovnim vođama. Bog želi od njih da budu sigurni u ono što čine i da daju primjer nade i života. To mogu učiniti samo ako su povezali svoj život sa životom Božjim. Nije dovoljno samo se pripraviti znanstveno, intelektualno, iako je i to potrebno, nego u isto vrijeme treba razviti sve darove koje Bog daje čovjeku. Zaređeni službenici trebali bi biti svetima. Njihova služba nije posao među poslovima, ona je poslanje. Pozvani su posvetiti sebe i druge.

Redovnici nisu pozvani pobjeći iz svijeta, nego su pozvani svojim životom ovaj svijet oživjeti iznutra. Svoje iskustvo duhovnog života trebaju ponuditi svima. I onda kada provode tzv. zatvoreni život, članovi su naroda Božjega. Molitva im otvara spoznanje Boga. Stavljajući se u prisutnost Božju počinju izarivati njegovu dobrotu i ljubav. Tijekom stoljeća sve dosada svjedočili su živog Boga i Boga koji je sposoban biti sa svakim čovjekom u njegovu vremenu, u njegovu mentalitetu. Oni bi danas trebali prožeti naše vrijeme odgovorima na svagdašnja pitanja i na pitanja upravljena prema budućnosti. Uspjet će u tome ako budu znali postati »Božji ljudi«.

Laici svojim krsnim posvećenjem pridružuju se zaređenim službenicima i redovnicima u širenju kraljevstva Božjega. Nisu samo »potrošači« svega onoga što navješćuju zaređeni službenici i redovnici, nego i oni stvaraju i šire određenu duhovnost. Da bi mogli navijestiti nevjernicima da ima smisla biti kršćanin, moraju u sebi razviti svu snagu kršćanstva. Kada ih drugi gledaju, trebali bi u njima vidjeti »Božje ljude«, a ne zemaljske. Svijet politike, ekonomije... njihovom pomoću postat će ljudskijim i sposobnijim pomoći čovjeku, a ne otuđiti ga.

Sav bi se ovaj govor mogao staviti u jednu riječ: *svetost*. Svaki kršćanin trebao bi biti svetim. To bi, dakle, trebali biti i duhovni vođe. Upravljajući se prema svetosti i težeći napretku u tomu neprestano stječu veću sposobnost duhovnog vodstva.

Kada crkveni dokumenti govore o svetosti onih koji bi trebali biti duhovni vođe, onda oni duhovnom vodstvu vraćaju njegovu prvotnu ulogu. U suvremeno vrijeme, naime, za duhovnog vođu se počelo govoriti da je on savjetnik, psiholog, animator... Prenaglašavalo se njegovo ljudsko znanje, a ne znanje koje je stekao drugujući s Bogom. Rješenje se sastoji u tomu da se pomiri ljudska i nadnaravna dimenzija duhovnog vođe i duhovnog vodstva.

Postoje pitanja koja su psihološkog, kao i ona koja su nadnaravnog značenja. Idealni duhovni vođa i idealno duhovno vodstvo sjedinjuje psihološku intuiciju s dubokim nutarnjim životom.

Ne bismo sada smjeli zaključiti da je, dakle, malo onih koji mogu biti duhovni vođe. Drugi vatikanski sabor nije išao tako daleko. Svjestan je da ne mogu svi biti mistagozi. Ima onih koji nemaju neko posebno nutarnje iskustvo, ali i oni mogu biti dobri duhovni vođe i istinski učitelji kontemplacije sposobni u drugima probuditi žeđu za Bogom i povesti ih prema nutarnjem zajedništvu sa svojim Bogom (*OT 8*). Možemo to najlakše objasniti slikom pjesnika i pjesničkog kritičara. I jedan i drugi razumiju se u pjesništvo, ali na svoj način.

THE SPIRITUAL LEADER, OR »A MAN OF GOD«

In Light of Church Documents

Mića STOJIĆ

Summary

The role of the Church throughout the ages has been for it to live in the present and speak the language of the times. As such people can better understand the riches that it wishes to hand on. At the same time it is not easy to struggle against various influences. The author views the struggle of the Church for its originality and for modern ways of transmitting its message through modern Church documents pertaining to spiritual leaders. The author uses the documents of the Second Vatican Council and those in the post Council period. They prove that the Church has managed to retain its spirit and speak to the modern person in an understandable manner.